

ESG A PRAWO KONSUMENCKIE

CZĘŚĆ 4

ODPOWIEDZIALNE KREDYTOWANIE W KONTEKŚCIE ESG

Troska o środowisko, społeczna odpowiedzialność biznesu i postępowanie zgodnie z zasadami ładu korporacyjnego są coraz częściej uznawane za ważne czynniki rynkowe, które mogą decydować o przewadze konkurencyjnej przedsiębiorstw. Coraz więcej konsumentów deklaruje bowiem, że w swoich wyborach zakupowych kieruje się troską o środowisko oraz zwraca uwagę na etyczną postawę producentów.

W mini cyklu „ESG a prawo konsumenckie” przedstawimy Państwu argumenty, dlaczego w prowadzeniu działalności należy troszczyć się nie tylko o środowiskowe, ale również konsumenckie aspekty prowadzenia biznesu.

Na podstawie celów zrównoważonego rozwoju przedstawionych w Agendzie 2030¹ wydanej przez ONZ można sformułować kierunki działania mające prowadzić do odpowiedzialnego udzielania kredytów. Ten temat podjęła również Komisja Europejska, przyjmując *Plan działania: finansowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego*². Plan określa pakiet działań, których wdrożenie i realizacja ma na celu ukierunkowanie przepływów kapitału celem osiągnięcia zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

KE chodzi tu o eliminowanie wykluczenia społecznego objawiającego się np. w dostępie do usług, infrastruktury informatycznej, godnej pracy, a także walkę z nadmiernym zadłużeniem. Zatem można spodziewać się, że w niedalekiej przyszłości instytucje udzielające kredytów konsumenckich działające na terytorium Unii Europejskiej będą musiały zmierzyć się z nowymi wyzwaniami, których celem będzie urzeczywistnianie celów zrównoważonego rozwoju. Przykładem takiego działania w odniesieniu do konsumentów są prace nad projektem nowej dyrektywy w sprawie umów o kredyt konsumencki³, która niebawem powinna zostać uchwalona („Projekt nowej dyrektywy”). Poniżej przedstawiamy wybrane zagadnienia dotyczące kierunków rozwoju odpowiedzialnego kredytowania.

„POŻYCZKA W 15 MINUT BEZ ZBĘDNYCH FORMALNOŚCI” A RZETELNA OCENA ZDOLNOŚCI KREDYTOWEJ KONSUMENTA?

Odformalizowanie i przyspieszenie procedury udzielania kredytów, a także ich całodobowa dostępność za pośrednictwem Internetu, niesie za sobą zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki. Bez wątpienia szybkie uzyskanie pieniędzy bez wychodzenia z domu jest ogromnym ułatwieniem dla obu stron potencjalnej umowy. Pośpiech w analizie zdolności kredytowej konsumenta może jednak doprowadzić do udzielenia kredytu osobie, która w rzeczywistości nie jest w stanie spłacić zaciągniętego kredytu z odsetkami w terminach określonych w umowie. To z kolei może prowadzić do nadmiernego zadłużenia konsumentów. Wyniki badań z ostatnich lat pokazują, że wskazany problem jest poważny, a zadłużenie gospodarstw

¹ http://www.unic.un.org.pl/files/164/Agenda%202030_pl_2016_ostateczna.pdf.

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52018DC0097>

³ Wniosek z 30.06.2021 r. – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kredytów konsumenckich, COM(2021), 347 final.

domowych w Europie wzrasta (na przestrzeni ostatnich lat – z 39% do 50% nominalnego PKB)⁴.

Co więcej, na transparentność procesu oceny zdolności kredytowej niekorzystnie wpływa obecne brzmienie art. 9 ustawy o kredycie konsumenckim⁵, implementującego art. 8 dyrektywy w sprawie umów o kredyt konsumencki⁶. Przepis pozostawia bowiem wiele wątpliwości praktycznych odnoszących się w głównej mierze do sposobów przeprowadzania oceny zdolności kredytowej, skutków negatywnego wyniku tej oceny oraz sankcji za niedopełnienie tego obowiązku. Na poziomie Unii Europejskiej rozpatrywany jest obecnie Projekt nowej dyrektywy, która ma stanowić odpowiedź na opisane problemy.

Przykładowo Projekt nowej dyrektywy doprecyzowuje, że ocena zdolności kredytowej ma być dokonywana z uwzględnieniem interesu konsumenta oraz na podstawie niezbędnych i proporcjonalnych informacji o dochodach konsumenta oraz wydatków i innych okoliczności finansowych i ekonomicznych⁷. Jednocześnie ustawodawca unijny wskazuje, że żądanie informacji nie może wykraczać poza to, co jest konieczne do przeprowadzenia takiej oceny.

WIEK, NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ, POCHODZENIE ETNICZNE, CZYLI KILKA SŁÓW O DISKRYMINACJI W UDZIELANIU KREDYTÓW KONSUMENCKICH

Odpowiedzialne kredytowanie wymaga zwalczania wszelkiego rodzaju nierówności. W Projekcie nowej dyrektywy oraz obowiązujących unijnych programach *soft law* wyraźnie wskazuje się na zakaz stosowania jakiegokolwiek dyskryminacji. Niedopuszczalność takich ograniczeń wynika wprost z *Europejskiego kodeksu dobrego postępowania w zakresie udzielania mikrokredytów*⁸, gdzie wskazano, że kredytodawcy wykorzystujący algorytmy w procesie zawierania umów o kredyt powinni wykluczyć potencjalnie dyskryminujące zmienne takie jak rasa, pochodzenie etniczne, płeć, wiek, niepełnosprawność, przynależność polityczna, orientacja seksualna i religia z algorytmu, nawet jeżeli korelują one z prawdopodobieństwem spłaty.

Odmowa udzielenia kredytu oparta wyłącznie o w/w czynniki może prowadzić do nieuzasadnionego wykluczenia finansowego. Nierówne warunki w dostępie do usług kredytowych sprawiają z kolei, że osoby borykające się z takim problemem często podejmują nieracjonalne decyzje zawierając umowy kredytu na bardzo niekorzystnych warunkach.

Ryzyko dyskryminacji powstaje również przy automatyzacji procesu podejmowania decyzji na podstawie nieprzejrzystych algorytmów⁹. W związku z tym w Europejskim kodeksie dobrego postępowania w zakresie udzielania mikrokredytów zobligowano kredytodawców wykorzystujących algorytmy w procesie zawierania umów o kredyt do udokumentowania i poddania ocenie powodów zastosowania tego rozwiązania.

⁴ Zadłużenie gospodarstwa domowego definiuje się jako wszystkie zobowiązania, które wymagają spłaty lub spłaty odsetek bądź kapitału przez gospodarstwo domowe wierzycielowi w dniu lub datach w przyszłości (<https://www.ceicdata.com/en/indicator/european-union/household-debt--of-nominal-gdp>).

⁵ Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 246).

⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. U. UE. L. z 2008 r. Nr 133, str. 66 z późn. zm.).

⁷ Zgodnie z art. 18 ust. 1 projektu dyrektywy: „Państwa członkowskie wymagają, aby przed zawarciem umowy o kredyt lub umowy o świadczenie usług w zakresie pożyczek społecznościowych kredytodawca lub, w stosownych przypadkach, dostawca usług w zakresie pożyczek społecznościowych dokonywał szczegółowej oceny zdolności kredytowej konsumenta. Oceny tej dokonuje się w interesie konsumenta, aby zapobiec praktykom nieodpowiedzialnego udzielania kredytów i nadmiernemu zadłużeniu i uwzględnia się w niej w odpowiedni sposób czynniki właściwe dla weryfikowania szans konsumenta na wypełnienie zobowiązań na podstawie umowy o kredyt lub umowy o świadczenie usług w zakresie pożyczek społecznościowych”.

⁸ Europejski kodeks dobrego postępowania w zakresie udzielania mikrokredytów, Aktualizacja z 2021 r., Komisja Europejska, Luksemburg, s. 21.

⁹ Program na rzecz konsumentów, s. 18.

PODSUMOWANIE

Ograniczona wiedza konsumentów na temat finansów sprawia, że ustawodawca europejski dąży do zapewnienia im ochrony poprzez nakładanie odpowiednich obowiązków na określone podmioty rynku finansowego. Przestrzeganie przez kredytodawców programów *soft law* oraz dostosowywanie swoich procesów do zmieniających się przepisów nie tylko znacznie zmniejsza ryzyko ewentualnych postępowań, ale daje również szansę kredytodawcom do prezentowania się na rynku jako podmiot odpowiedzialny i respektujący prawa konsumentów.

Idea zrównoważonego rozwoju zyskuje coraz większe znaczenie na arenie międzynarodowej, dlatego w dłuższej perspektywie prowadzenie działalności finansowej w duchu założeń ESG może przyczynić się do wypracowania przewagi konkurencyjnej na rynku. Podkreślamy jednak, że kierowanie twierdzeń o zrównoważoności danych produktów lub usług finansowych czy też przedsiębiorstw je oferujących musi mieć poparcie w rzeczywistości. W przeciwnym razie powstaje ryzyko postawienia przedsiębiorcy zarzutu stosowania nieuczciwej praktyki rynkowej, tzw. greenwashingu, o którym pisaliśmy **w alercie nr 1.**

KONTAKT

W przypadku jakichkolwiek pytań dotyczących odpowiedzialnego kredytowania lub tematyki ESG serdecznie zapraszamy do kontaktu z naszymi prawnikami z zespołu prawa konkurencji i prawa konsumenckiego, prawa bankowego i finansów oraz [oferta zespołu ESG](#):

Augustyn Wróbel
managing associate
augustyn.wrobel@wkb.pl

Aleksandra Hyla
prawnik
aleksandra.hyla@wkb.pl